

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Стоянка Цвяткова Попова, д.м.,

Член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-62 / 27.01.2026г. на Ректора на МУ-Варна и определена да изготви становище на основание Протокол от първо заседание на Научното жури от 04.02.2026г.

Относно: Дисертационен труд на тема „Знания, отношения и практики, свързани с контрола на кръстосаните инфекции в зъботехническите лаборатории” на Нела Георгиева Калпакчиева

Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.4. Обществено здраве

Докторска програма: „Управление на здравните грижи”

С научен ръководител: проф. д-р Клара Георгиева Докова, д.м.

Данни за процедурата

Със заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-94 от 01.02.2023г. Нела Калпакчиева е зачислена като докторант в редовна форма на подготовка по докторска програма „Управление на здравните грижи“ към катедра „Здравни грижи” на Медицински университет - Варна. Представен е протокол за успешно положен докторантски изпит – Протокол от 04.06.2024. и изпит по чужд език - Протокол от 22.04.2024г. На основание решение на катедрен съвет на катедрата по Здравни грижи относно готовността за публична защита и предложение за Научно жури, Нела Калпакчиева е отчислена с право на защита със Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-62 / 27.01.2026г.

Докторантката е представила всички предвидени по процедурата документи.

Биографични данни и кариерно развитие

Нела Калпакчиева завършва Медицински колеж, МУ-Варна специалност „зъботехника“, ОКС професионален бакалавър през 2012г., а през 2018г. надгражда ОКС „бакалавър“ по Здравни грижи. През 2019г. придобива ОКС магистър по Управление на здравните грижи МУ-Варна.

Професионалната ѝ дейност започва през 2012г като зъботехник. По нататъшното ѝ професионално развитие е свързано с обучението по „Зъботехника”, първоначално като хоноруван (2013-2018г.), а от 2018 г. като преподавател на трудов договор в МК към МУ-Варна. Спечелва Проект № 23007 по темата на разработваната дисертация към Фонд „Наука” – МУ –Варна. Има две участия в международни научни форуми. Представила е Академична справка за регистриран активен профил в Google Scholar и Orcid.

Дисертационният труд, разработен от Нела Калпакчиев, е в обем от 161 страници, структуриран според стандартните изисквания за професионалното направление, включващ: Въведение, Литературен обзор, Цел, задачи, методика и организация на научното проучване, Резултати и обсъждане, Изводи и препоръки, Приноси. Илюстриран е с 39 таблици, 34 фигури и 3 приложения. Библиографската справка съдържа 178 литературни източника.

Оценка на актуалността на темата. Нозокомиалните инфекции са сериозно предизвикателство за общественото здраве. Рискът от тях е висок не само за болничните заведения, но и при амбулаторно предоставяни здравни грижи. Сред последните с висок риск за разпространението им е денталната практика в частност зъботехническите лаборатории. За съжаление този проблем се подценява, въпреки, че експонирани са не само пациентите, но и съответните специалисти. Възприето е, че най-важното и най-надеждното оръжие в борбата за минимизиране на кръстосаните

инфекции са профилактиката и контролът. Как и до каква степен се осъществяват профилактичните мерки и кои са факторите, които влияят върху тяхното прилагане в зъботехническата практика са важни въпроси, на които няма удовлетворителни отговори. Към тях се е насочила докторантката Нела Калпакчиева в настоящия дисертационен труд, подхождайки с определен интерес и мотивация в изследване на проблема.

Литературният обзор е с обем от 42 стр, върху които авторката представя резултатите от проучване на литературата, основно чуждостранни източници, по изследваната тема.

Проследено е развитието на международните и национални политики и препоръки в областта, както и уреждащата Нормативна база, за което са търсени официалните сайтове на СЗО, CDC, ECDC, както и на специализирани професионални организации – FDI, ADA, BDA, БЗС и БАЗ.

Обхванати са голям обем от международни проучвания, които са анализирани в няколко насоки - прилагана методика; резултати, относно знания, отношение и практики на денталните професионалисти; установени пропуски; дадени препоръки за компенсаторни обучителни и организационни мерки. Констатира се, че в България контролът на кръстосаните инфекции в зъботехническите лаборатории е недостатъчно проучен (издирени само две съобщения по темата върху малък размер на извадките ограничаващ широките обобщения).

Логично структурираният и изчерпателен литературен обзор издава широката информираност на докторантката и обосновават избора на темата, актуалността, целта и задачите на дисертационния труд.

Методика

Основната цел е залегнала в заглавието на дисертационния труд, конкретизирана в 5 задачи, отразяващи извършената от Нела Калпакчиева изследователска работа. Коректно са формулирани 6 –те изследователски хипотези.

Дизайнът на проучването е адекватен за постигане на задачите и включва разработване на методика за:

- две теоретични изследвания, при спазване на изискванията, принципите и критериите за научно дирене в електронна среда;
- две емпирични изследвания, осъществени чрез социологически методи, инструментариумът на които включва разработените два въпросника, чиято структура и съдържание са подчинени на спецификата на набираната информация от съответната група респонденти.

Статистическата обработка на данните е осъществена чрез дескриптивен анализ, корелационен анализ за търсене на зависимости, параметрични (t-test) и непараметрични тестове за оценка на хипотези.

Резултатите от проучванията и тяхното обсъждане са представени в Глава III-та. Емпиричното проучване сред зъботехниците изследва в подробности самооценката на информираността по важни въпроси, свързани с а) рисковете за кръстосана инфекция (КИ) и мерките за техния контрол в зъботехническите лаборатории; б) практики за контрол на инфекциите в лабораторията; в) отношение към контрола на инфекциите.

Докторантката установява несъответствие между високата самооценка на респондентите за информираността им по отношение същността, риска и възможностите за контрол на КИ (76.6% от денталните лекари и 54.8% от зъботехниците) и реалните действия в практиката по профилактика и контрол на инфекциите, както и ниско ниво на спазване на международните препоръки, което

води до обезпокояващи последици за безопасността на пациентите и денталните специалисти

Смушаващ е ниският дял на зъботехниците получили обучение по темата след дипломирането си (20%), при изразена необходимост от такова при 82.1% от работещите в големите практики. Резултатите, на базата на приложен двуетапно регресионен анализ, убедително показват връзката между „проведено допълнително обучение, след завършване на образованието си” и нивото на спазване на мерките за контрол на КИ.

Логичен обект на изследване е и комуникацията между зъботехническата лаборатория и другия участник във веригата – денталните кабинети, която е недостатъчно ефективна. Установява се и разлика между нивото на информираност при двете професионални групи.

Представени са данни за много висока честота на прободни/нараняващи инциденти с остри предмети по време на работа сред зъботехниците участници в проучването (92,6%). Дисертационният труд би се обогатил, ако се представят данни за реалния/реализиран риск от КИ (т.е. случаи на инфектирани пациенти и персонал).

Установената силна зависимост между степента на информираност и осъзнаване риска от КИ и осъществяване на контрол над тях насочва дисертантката към потребността от повишаване знанията по тези въпроси. В тази връзка е **разработен** „Модел за организация на обучението по контрол на инфекциите в зъботехническата практика – въвеждащо, периодично и съобразно с нови рискови обстоятелства” (приложен в дисертацията).

По отношение на формите на обучение авторката акцентира изключително върху СДО, без да се споменава каква е подготовката на завършващите базовото образование „Зъботехника” по темата, мястото на тази материя в учебния план и програми на учебните дисциплини, въпреки че една от препоръките е „актуализиране на ЕДИ”.

На базата на получените резултати са формулирани **11 извода**, адекватни на съдържанието. Проучването на Нела Калпакчиева разкрива редица проблеми свързани с минимизиране на КИ в зъботехническата практика: липса на регулации и специфични изисквания за зъботехническите лаборатории; дефицит в информираността на зъботехниците относно контрола на КИ; обезпокоителна разлика между самооценката и реалността, с последици за безопасността на пациентите и денталните специалисти; липса на регламент за СДО на зъботехници по темата; ниско ниво на спазване на международните препоръки за контрол КИ. Във връзка с тях са изготвените **препоръки**, насочени към образователната и здравеопазната политика, и професионалните организации, които оценявам като стойностни и адекватни, съответстващи на получените резултати, но не добре структурирани по отношение адресирането им.

Справката за приносите, представена с дисертационния труд, отразява обективно реалните достижения на авторката. Приносите в дисертационния труд са в теоретико-познавателен и практико-приложен характер, които приемам. Предлагат се възможности за профилактика и контрол на инфекциите в денталната практика. Изпъква необходимостта от повишаване информираността на здравните специалисти по повдигнатите въпроси.

Във връзка с дисертационния труд докторантката е представила **две пълнотекстови публикации**, съответно в сп. Варненски медицински форум и в „Scripta Scientifica Medica“. Не са посочени участия в научни форуми.

Авторефератът е в обем от 54 стандартни страници и достоверно възпроизвежда структурата и съдържанието, изводи, предложения, приносите и публикациите по дисертационния труд.

Заключение. Дисертантката успешно е завършила докторската програма по „Управление на здравните грижи“. Дисертационният труд, който представя е в завършен и добре оформен вид, отразяващ познания и умения за научно-изследователска дейност, и потенциал за научно развитие. В работата проличава сериозният интерес и професионална мотивация на Нела Калпакчиева към разглежданата тема. Нейната подготовка и дългогодишен професионален опит като зъботехник и позволяват да изследва и анализира проблемите в дълбочина.

Всичко това ми дава основание да оценя положително дисертационния труд „Знания, отношения и практики, свързани с контрола на кръстосаните инфекции в зъботехническите лаборатории” и да предложи **присъждането на Нела Георгиева Калпакчиева научната и образователна степен „Доктор“** в област на висшето образование: 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление: 7.4. „Обществено здраве”, докторска програма: „Управление на здравните грижи”.

23.03.2026г

Изготвил становището:

(проф. д-р Стоянка Попова, д.м.)

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679